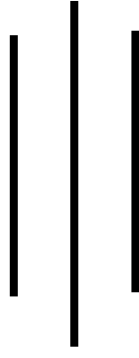
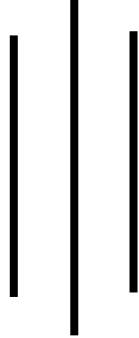

वानीरा गिरिका उपन्यासमा नारी पात्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं
पत्रको प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

नगेन्द्र सुवेदी

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०६६

शोधनिर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग, एम्.ए. दोस्रो वर्षका छात्र नगेन्द्र सुवेदीले वानीरा गिरिका उपन्यासमा नारी पात्र शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । उहाँले निकै परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको यस शोधकार्यबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि विभागसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६६/११/

.....

उप-प्रा. डा. दुर्गाबहादुर घर्ती
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं
२०६६

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

मिति : २०६६/११/१९

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागका छात्र **नगेन्द्र सुवेदी**ले स्नातकोत्तर तहको नेपाली विषयको दसौं पत्रको प्रयोजनका निम्ति तयार पार्नुभएको **बानीरा गिरिका उपन्यासमा नारी पात्र** शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र सोही प्रयोजनका लागि स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

प्रा. राजेन्द्र सुवेदी
(विभागीय प्रमुख)

.....

उप-प्रा. डा.दुर्गाबहादुर घर्ती
(शोधनिर्देशक)

.....

उप-प्रा. अङ्गदमणि गौतम
(बाह्य परीक्षक)

.....

कृतज्ञताज्ञापन

शोधकार्य आफैँमा एक महत्त्वपूर्ण एवं जटिल कार्य हो । यसका माध्यमबाट स्रष्टाको साहित्यिक योगदान, जीवनी, उसका कृतिहरूको सही मूल्याङ्कन हुनाका साथै साहित्यिक प्रवृत्तिहरूको पनि निरूपण गर्न सकिन्छ । प्रस्तुत शोधकार्य त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्घायअन्तर्गत नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनार्थ तयार गरिएको भए पनि यसले नेपाली साहित्यमा महत्त्व राख्छ, भन्ने मेरो विश्वास छ ।

वानीरा गिरिका उपन्यासमा नारी पात्र शीर्षकमा शोध गर्न सहज रूपमा स्वीकृति दिनुहुने त्रि.वि. नेपाली केन्द्रीय विभागका विभागीय प्रमुख श्रद्धेय गुरु प्राध्यापक राजेन्द्र सुवेदीप्रति म हार्दिक आभार प्रकट गर्छु । शोधको संरचना पहिचान गराई आफ्नो व्यस्त समयमा पनि स्नेहपूर्वक एवं उत्साहप्रद रूपमा निर्देशन दिँदै मित्रवत् व्यवहारद्वारा महत्त्वपूर्ण सहयोग गर्नुहुने शोधनिर्देशक आदरणीय गुरु उपप्राध्यापक डा. दुर्गाबहादुर घर्तीप्रति म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा आवश्यक परेका पुस्तक, शोधपत्र तथा पत्र-पत्रिकाहरू उपलब्ध गराउनु हुने त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालयका कर्मचारीहरूलाई विशेष धन्यवाद दिन्छु । यो शोधपत्र लेखनका लागि आवश्यक वातावरण सिर्जना गरी सहयोग पुर्याउनु हुने मेरी पूजनीय आमा तुलसादेवी सुवेदी, दाजु भुवन सुवेदी, भाउजू हीरा पराजुली (सुवेदी) तथा भाइ रवीन सुवेदीप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्छु । त्यसैगरी अध्ययनका क्रममा आर्थिक एवं अन्य रूपमा सहयोग गर्ने आफन्तजनप्रति पनि आभारी छु । यस शोधपत्रलाई छिटोछरितो र शुद्धसँग टङ्कण गरी सहयोग गर्नुहुने अनन्य मित्र प्रकाश घिमिरे एवं शोधकार्य गर्ने क्रममा आवश्यक सहयोग पुर्याउनु हुने दिदी देवका भेटवाल र साथी माया भेटवाललाई पनि हार्दिक धन्यवाद दिन्छु ।

अन्त्यमा यो शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कनका निम्ति त्रि.वि. नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुरसमक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

शोधार्थी

शैक्षिक सत्र : २०६३/०६५

क्रमाङ्क : १६७

मिति : २०६६/११/

... ..

नगेन्द्र सुवेदी

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, २०६६ ।

संक्षेपीकरण सूची

संक्षिप्त रूप		पूर्ण रूप
अनु.	-	अनुवाद / अनुवादक
ई.	-	ईस्वी सम्वत्
उप-प्रा.	-	उप-प्राध्यापक
एम्.ए.	-	माष्टर अफ आर्टस्
एस्.एल्.सी.	-	स्कूल लिभिङ्ग सर्टिफिकेट
डा.	-	डाक्टर
त्रि.वि.	-	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
प्रा.	-	प्राध्यापक
प्रा.लि.	-	प्राइभेट लिमिटेड
पृ.	-	पृष्ठ
बी.ए.	-	ब्याचलर अफ आर्टस्
वि.सं.	-	विक्रम सम्वत्
सम्पा.	-	सम्पादक / सम्पादन
संस्क.	-	संस्करण
...	-	केही अंश छाडिएको

विषयसूची

शीर्षक	पृष्ठसङ्ख्या
परिच्छेद एक	
शोधपरिचय	
१.१ विषयपरिचय	१
१.२ समस्याकथन	१
१.३ शोधको उद्देश्य	१
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.५ शोधको औचित्य, महत्त्व र उपयोगिता	३
१.६ सामग्री सङ्कलन र शोधविधि	४
१.७ अध्ययनको सीमाङ्कन	४
१.८ शोधपत्रको रूपरेखा	४

परिच्छेद दुई

पात्रविधानको सैद्धान्तिक परिचय ५-१४

२.१ विषयप्रवेश	५
२.२ पात्रको परिभाषा	५
२.२.१ पात्रको प्रकार	७
२.३ निष्कर्ष	१४

परिच्छेद तीन

वानीरा गिरिको उपन्यासयात्रा १५-२१

३.१ विषयप्रवेश	१५
३.२ वानीरा गिरिको जीवनीको संक्षिप्त परिचय	१५
३.३ व्यक्तित्व	१६
३.३.१ साहित्यिक व्यक्तित्व	१६
३.३.२ साहित्येतर व्यक्तित्व	१८
३.४ वानीरा गिरिको औपन्यासिक यात्रा	१८
३.५ निष्कर्ष	२१

चौथो परिच्छेद

वानीरा गिरिका उपन्यासमा नारी पात्र

२२-५५

४.१	विषयप्रवेश	२२
४.२	कारागार उपन्यासमा नारी पात्र	२२
४.२.१	प्रमुख नारी पात्र	२२
४.२.२	सहायक नारी पात्र	२५
४.२.३	गौण नारी पात्र	२८
४.३	निर्बन्ध उपन्यासमा नारी पात्र	३४
४.३.१	प्रमुख नारी पात्र	३४
४.३.२	सहायक नारी पात्र	३७
४.३.३	गौण नारी पात्र	३८
४.४	शब्दातीत शान्तनु उपन्यासमा नारी पात्र	४३
४.४.१	प्रमुख नारी पात्र	४४
४.४.२	सहायक नारी पात्र	४५
४.४.३	गौण नारी पात्र	४६
४.५	निष्कर्ष	५५

पाँचौं परिच्छेद

उपसंहार

५६-५९

५.१	उपसंहार	५६
	सन्दर्भसूची	६०-६२